

KISTEFOS

Forskningsplan for Industrimuseet
2020-2025

Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, **forsker i**, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.

- *ICOMs statutter, artikkel 3, paragraf 1
(egen fremheving)*

Hvorfor forske i museene?

Det er i dag et krav fra bevilgende myndigheter til norske museer om at forskning skal være en av kjerneaktivitetene. For å styrke og utvikle museenes forskningsaktivitet, stilles det også krav fra departement og kulturråd om en forskningsplan for det enkelte museum.

Forskning inngår som en del av forståelsen for hva et museum er ifølge ICOMs statutter, gjengitt på side 2 i dette dokumentet. Stortingsmelding nr. 49 (2008-2009) og Stortingsmelding nr. 22 (1999-2000), ABM-meldingen, tar også opp museenes forskningsoppdrag. Forskning skal gi ny og oppdatert kunnskap og innsikt, og være grunnlaget for god forvaltning, formidling og utvikling av samlingene ved museene. Forskning er grunnlaget for at museene skal være en relevant samfunnsaktør og kunne skape betydningsfulle møter med ulike målgrupper. Museet er en kunnskapsinstitusjon som skal drive opplysningsvirksomhet.

Innsamling, dokumentasjon, forvaltning og formidling skal stå i tett forhold til forskning og kunnskapsutvikling. Forskningsbasert kunnskap er derfor med på å utvikle en meningsfull og målrettet samlingsvirksomhet. Samlinger skal gi grunnlag for ny forskning på museets fagområder, men samlinger/innsamling skal også baseres på forskning.

Hva forstår vi med forskning?

Forskning og annen kunnskapsutvikling skjer på ulike faglige nivå. I denne forskningsplanen er det skillett mellom forskning og kunnskapsutvikling, selv om begge inngår i planen.

- *Forskning* er systematisk arbeid for å frembringe ny kunnskap av en slik kvalitet at den kan dokumenteres og publiseres i en fagfelleverdert publikasjon. Det være seg et anerkjent tidsskrift, monografi eller artikkelsamling. Forskning skal være en kreativ og systematisert kunnskapssøkende prosess for å skaffe til veie resultater som bringer forskningen innen et gitt felt fremover. Forskning skal utvikles av personale med faglig kompetanse, skal belyse klart definerte problemstillinger, skal være basert på kritisk bruk av flere kilder, skal være oppdatert i forhold til nyeste viten og skal sette kunnskap i sammenheng med oppdatert forskningslitteratur.
- *Annen kunnskapsutvikling* er systematisk arbeid som utnytter eksisterende kunnskap og viten for å utvikle ny kunnskap til ulike typer formidling og/eller andre praktiske formål som bl.a. utstillinger, arrangementer og skolebesøk. Kunnskap som frembringes oppfyller ikke kravene til forskning, men det stilles likevel krav til faglig innhold. Kunnskap skal utvikles av personale med faglig kompetanse, bør være basert på kritisk bruk av kilder og litteratur og være oppdatert i forhold til nyeste viten.

Industrimuseets formål og strategi

A/S Kistefos Træsliberi ble grunnlagt i 1889 av konsul Anders Sveaas, og var operativt til 1955.

Industrimuseet ved Kistefos inkluderer alle historiske bygninger, med maskiner og inventar etter A/S Kistefos Træsliberi, men hovedattraksjonen er tresliperiet. Fabrikkanlegget ved Kistefos er på Riksantikvarens liste over bevaringsverdige teknisk-industrielle kulturminner, ettersom anlegget på Kistefos er det eneste bevarte tresliperiet i Skandinavia.

Industrimuseet ved Kistefos har som hovedoppgave å ivareta og utvikle det som i dag er et nasjonalt teknisk-industrielt kulturminne etter A/S Kistefos Træsliberis industrivirksomhet på Kistefoss. Industrimuseet har et ansvar for forskning, formidling og forvaltning av tresliperiets historie og dets betydning lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Kistefos skal bli stedet i Norge for å lære om og oppleve den historisk viktige delen av norsk treforedlingsindustri som tresliperiet representerte.

Industrimuseet er unikt og med stor autentisitet, og skal bestå, i all hovedsak, i sin nåværende form. Industrimuseet skal likevel fornyes gjennom nye og gode formidlingsopplevelser med *grunnlag i forskning*. Formidlingen må la industrimiljøet beholde sin unike stemning, samtidig som formidlingen utvikles (digitale og interaktive løsninger) for å gi publikum nye opplevelser. Riksantikvarens anbefalinger er derfor viktige ved industrianlegget på Kistefos.

Tema og avgrensninger

Kunnskapsutviklingen som har vært gjennomført ved Industrimuseet på Kistefos har satt søkelys på temaer som er tilknyttet A/S Kistefos Træsliberi i større eller mindre grad. Dette har ført til utstillinger med så varierte temaer som Randsfjordkonflikten, tømmerhugst- og fløting, barkbilleproblematikk i skogene, samfunnsforhold i industrisamfunnet ved Kistefos og nedleggelse av en annen lokal hjørnesteinsbedrift (Follum). I tillegg er selvsagt Kistefos Træsliberis historikk, hva et tresliperi var og hva det produserte, tresliperienes historikk og utvikling i Norge og tresliperienes betydning en naturlig del av formidlingen i Industrimuseet.

Det er naturlig at tematikken i forskning også vil knyttes til A/S Kistefos Træsliberi, men samtidig at andre nærliggende temaer, f.eks. innen treforedling, kan utforskes. Temaer som også kan knyttes til dagens «moderne» situasjon eller fremtiden, dvs. er dagsaktuelle, er spesielt interessante å kunne ta tak i (miljø, klima etc.).

Forskning ved Industrimuseet på Kistefos kan derfor være, i hovedsak, forskning på egne samlinger og ta utgangspunkt i egne samlinger, men kan også ta utgangspunkt i faglige problemstillinger som krever bruk av et bredt spekter av kilder, i eller utenfor museets samlinger.

Forskning ved Industrimuseet på Kistefos

Forskning pr. definisjon oppgitt tidligere i dokumentet, med felleverderte publikasjoner, er ikke-eksisterende. Derimot har Industrimuseet ved Kistefos en god og sterk tradisjon for kunnskapsutviklingsarbeid i forbindelse med formidling av Industrimuseet, blant annet representert i nye utstillinger og utstillingsløsninger. Grunnet begrensede ressurser og tid har imidlertid ikke disse prosjektene kunne lede til videre forskning og påfølgende publikasjon, selv om dette har vært ønskelig å få til.

Utviklingen av forskningsmulighetene, både for interne og eksterne aktører, på det historiske materialet som befinner seg internt på Kistefos henger i stor grad sammen med behovet for forbedringer som må gjennomføres i forvaltningen av den kulturhistoriske samlingen. Forbedringer som må gjennomføres er bl.a. organisering og tilgjengeliggjøring av arkivet på Kistefos. I denne sammenheng er det sendt ut søknader for prosjektet med ordning, organisering og registrering av arkivet, og prosjektet vil ved fullfinansiering gjennomføres ved hjelp av Stiftelsen Asta. Det jobbes parallelt internt med registrering av gjenstands- og fotografisamlingen i Primus, for å få disse samlingene organisert og tilgjengeliggjort. I 2019 har Kistefos publisert noe av sin historiske fotografisamling på DigitaltMuseum.

Prioriteringer i planperioden

- Temaer og oppgaver for forskning og kunnskapsutvikling utvikles og avklares med direktør ved Kistefos. Noen temaer og oppgaver vil også være i samarbeid med andre fagpersoner ved Kistefos, f.eks. formidlingsansvarlig, kunstkurator, gartner etc.
- Produksjon av 1-2 forskningsartikler i året.
- Kunnskapsutvikling med 1 ny historisk utstilling hvert andre år.
- Kunnskapsutvikling ved produksjon av digitale utstillinger tilgjengelig på DigitaltMuseum.
- Fullføre pågående kunnskapsutvikling i forbindelse med utstilling om hageanlegg i Kistefos Træsliberis driftsperiode, og videreutvikle dette til et forskningsprosjekt med en publisasjon etter endt prosjekt.
- Dersom det kan gi forskningsmessige gevinster, og det blir kapasitet til å frigjøre tid og ressurser til dette, ønsker museet å videreutvikle forskning i samarbeid med relevante nettverk/aktører, nasjonalt og internasjonalt, innen museer og andre miljøer i kunnskapssektoren.

Aktuelle forskningsområder ved Industrimuseet på Kistefos:

- Industriminne og industrihistorie, og teknologi- og sosialhistorie knyttet til industri
- Arkitekturhistorie, byggeskikk og bygningsvern
- Lokalhistorie
- Kulturlandskapshistorie
- Museumshistorie/samlingshistorie

Prosjekter i planperioden

- 2020: Planlagt forsknings- og kunnskapsutviklingsprosjekt for Industrimuseet i 2020 omhandler hageanlegg (prydager og kjøkkenhager) tilknyttet de forskjellige boligene/statusene ved Kistefos Træsliberi i fabrikkens driftsperiode (1889-1955). Prosjektet er et samarbeid mellom kurator for Industrimuseet og gartner med Kistefos. Dette prosjektet går under kulturlandskapshistorie.

Prosjektet vil lede til en utstilling på Sliperiloftet i tresliperiet, et formidlingsopplegg rettet mot barn og da til sist en publisasjon.

- 2021: Kraftverkshistorie ved A/S Kistefos Træsliberi og opp mot dagens moderne drift.
- 2023: Treindustriens betydning for norsk økonomi før oljefunn.

Denne delen av planen må oppdateres fra år til år, evt. for lengre perioder i senere versjon av planen, etter hvert som forskningsprosjekter er avklart.

Mål for forskningen i planperioden

- *Hovedmål:* Museets forskning skal økes, ettersom det forskes lite ved Industrimuseet. Arbeid utført i forbindelse med nye utstillinger har i mange tilfeller vært av en slik karakter at det ligger nært forskning, men grunnet begrensede ressurser og tid har ikke forskningen kunne

videreføres og lede til f.eks. fagfelleverderte publikasjoner. Fokuset på museenes forskning er økende, og derfor skal Kistefos nå styrke sin forskningsvirksomhet.

- Tilrettelegges for at kurator ved Kistefos får tid og anledning til forskning. Må settes av fast eller prosjektavgrenset tid for forskning.
- Mer av dokumentasjons- og utredningsarbeidet som allerede gjøres i museet, videreutvikles til forskningsbasert kunnskap som publiseres.
- Forskning skal holde høy faglig kvalitet og være i tråd med museets formål og strategi.
- Den interne forskningen skal utvikles og utvides. Dette vil videre føre til en utvikling av fagkompetansen og erfaringen ved industrimuseet.
- Legge til rette forskningsmulighetene for eksterne forskere, studenter i høyere utdanning og andre utenfor museet. I denne forbindelse må det da være mulig å tilby studieplasser, i tillegg til å stille arkiv, fotografier, gjenstander og fagkompetanse til rådighet.
- Bli mer synlig med ny kunnskap innen museets spesialområder.
- Utvikle kontakt med universiteter, høyskoler og andre forskningsinstitusjoner.
- Forskning skal utføres av fagpersonale.
- Museet forsker for å oppnå ny kunnskap om tresliperihistorien og om sine samlinger. Det skjer gjennom utvikling av satsningsområder og prosjekter etter forbedret forvaltningssituasjon og i samarbeid med museets formidlingsansvarlige og også eksterne samarbeidspartnere.
- Forskningsresultater må formidles til offentligheten gjennom fagfelleverderte publikasjoner, utstillinger og evt. på digitale plattformer.
- Forskning og faglig kunnskapsproduksjon bør inngå i alle formidlingsprosjekter, slik at den beste og nyeste viten og kunnskap avspeiles i museets utstillingsvirksomhet og annen formidling.
- Tverrfaglige forskningsprosjekter med andre kunnskapsfelter internt på Kistefos og evt. også med eksterne aktører.
- Utvikle videre forskningskompetanse ved museet.

Ressurser

Industrimuseet ved Kistefos disponerer en kurator med ansvar for hele Industrimuseet og alle dets felter, deriblant forskning, forvaltning og utvikling av formidlingstilbud. Dette er et svært stort

ansvarsområde, og skaper dermed problemer med tanke på muligheter for forskning som konkurrerer om tid og ressurser med andre oppgaver som skal gjennomføres.

Drøfting:

Museet må finne en ressursmessig balanse mellom forskning, kunnskapsutvikling, forvaltning, formidling og andre gjøremål som Industrimuseets kurator er involvert i. Dette er krevende balansegang. Museet har en stor samling gjenstander, arkivmateriale og annen dokumentasjon som det kan være ønskelig å utforske bedre, men som da først må forvaltes på en måte som gjør det mulig å få oversikt og finne frem i disse samlingene.

Forskning krever mulighet til konsentrasjon over tid, og det må tas hensyn til dette i planlegging og når prioriteringer foretas.

Forskning er en kjerneaktivitet for et museum. Samtidig trengs det til enhver tid kunnskap som forskningsprosjekt alene ikke kan dekke: til utstillinger, undervisnings- og guideopplegg, museets websider og annen formidling ved museet. Det etterspørres også viten og kunnskap fra personer og institusjoner som ønsker svar på spørsmål om tresliperiet etter A/S Kistefos Træsliberi.

Konklusjon:

Kistefos må forsøke å styrke ressursene avsatt til forskning ved Industrimuseet. Dette må gjøres ved tilgang til hjelp av andre ressurspersoner ved Kistefos og avsatt fokustid til forskning.

Tid og ressurser skal deles mellom de ulike arbeidsoppgavene slik at alle hensyn ivaretas for Industrimuseet, men i perioder med konflikter skal direktør ved Kistefos være behjelpelig med prioriteringer og evt. delegering av arbeidsoppgaver til andre. Dette for å sikre at ikke forskningen må bortprioriteres for andre oppgaver.

Tilrettelegging og kvalitetssikring for forskning og forskningsdokumentasjon

- Prosjektsøknader, publikasjoner etc. skal innom minst en annen kvalifisert medleser.
- Alt skriftlig materiell som skal publiseres, skal språkvaskes.
- Finansiell støtte til deltagelse på konferanser som tar for seg forskning i museene, for å videreutvikle kunnskap om dette temaet.
- Prioritere få og gode prosjekter (kvalitet over kvantitet).
- Finansiell støtte for å delta på faglige relevante konferanser.
- Tilbud om å delta på kurs i akademisk skriving med vekt på artikkelform.
- Vurdere deltagelse på MUSE-kursene ved UiB.

Prioriteringer i planperioden

- Temaer og oppgaver for forskning og kunnskapsutvikling utvikles og avklares med direktør ved Kistefos. Noen temaer og oppgaver vil også være i samarbeid med andre fagpersoner ved Kistefos, f.eks. formidlingsansvarlig, kunstkurator, gartner etc.
- Produksjon av 1-2 forskningsartikler i året.
- Kunnskapsutvikling med 1 ny historisk utstilling hvert andre år.
- Kunnskapsutvikling ved produksjon av digitale utstillinger tilgjengelig på DigitaltMuseum.

- Fullføre pågående kunnskapsutvikling i forbindelse med utstilling om hageanlegg i Kistefos Træsliberis driftsperiode, og videreutvikle dette til et forskningsprosjekt med en publikasjon etter endt prosjekt.
- Dersom det kan gi forskningsmessige gevinster, og det blir kapasitet til å frigjøre tid og ressurser til dette, ønsker museet å videreutvikle forskning i samarbeid med relevante nettverk/aktører, nasjonalt og internasjonalt, innen museer og andre miljøer i kunnskapssektoren.

Aktuelle forskningsområder ved Industrimuseet på Kistefos:

- Industriminne og industrihistorie, og teknologi- og sosialhistorie knyttet til industri
- Arkitekturhistorie, byggeskikk og bygningsvern
- Lokalhistorie
- Kulturlandskapshistorie
- Museumshistorie/samlingshistorie

Prosjekter i planperioden

- 2020: Planlagt forsknings- og kunnskapsutviklingsprosjekt for Industrimuseet i 2020 omhandler hageanlegg (prydager og kjøkkenhager) tilknyttet de forskjellige boligene/statusene ved Kistefos Træsliberi i fabrikkens driftsperiode (1889-1955). Prosjektet er et samarbeid mellom kurator for Industrimuseet og gartner med Kistefos. Dette prosjektet går under kulturlandskapshistorie.

Prosjektet vil lede til en utstilling på Sliperiloftet i tresliperiet, et formidlingsopplegg rettet mot barn og da til sist en publikasjon.

- 2021: Kraftverkshistorie ved A/S Kistefos Træsliberi og opp mot dagens moderne drift.
- 2023: Treindustriens betydning for norsk økonomi før oljefunn.

Denne delen av planen må oppdateres fra år til år, evt. for lengre perioder i senere versjon av planen, etter hvert som forskningsprosjekter er avklart.